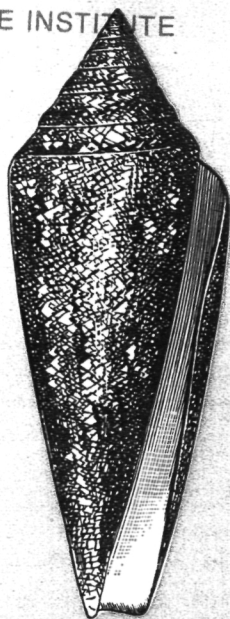

V.L.I.Z. (v.z.w.)

VLAAMS INSTITUUT VOOR DE ZEE
FLANDERS MARINE INSTITUTE
Oostende - Belgium

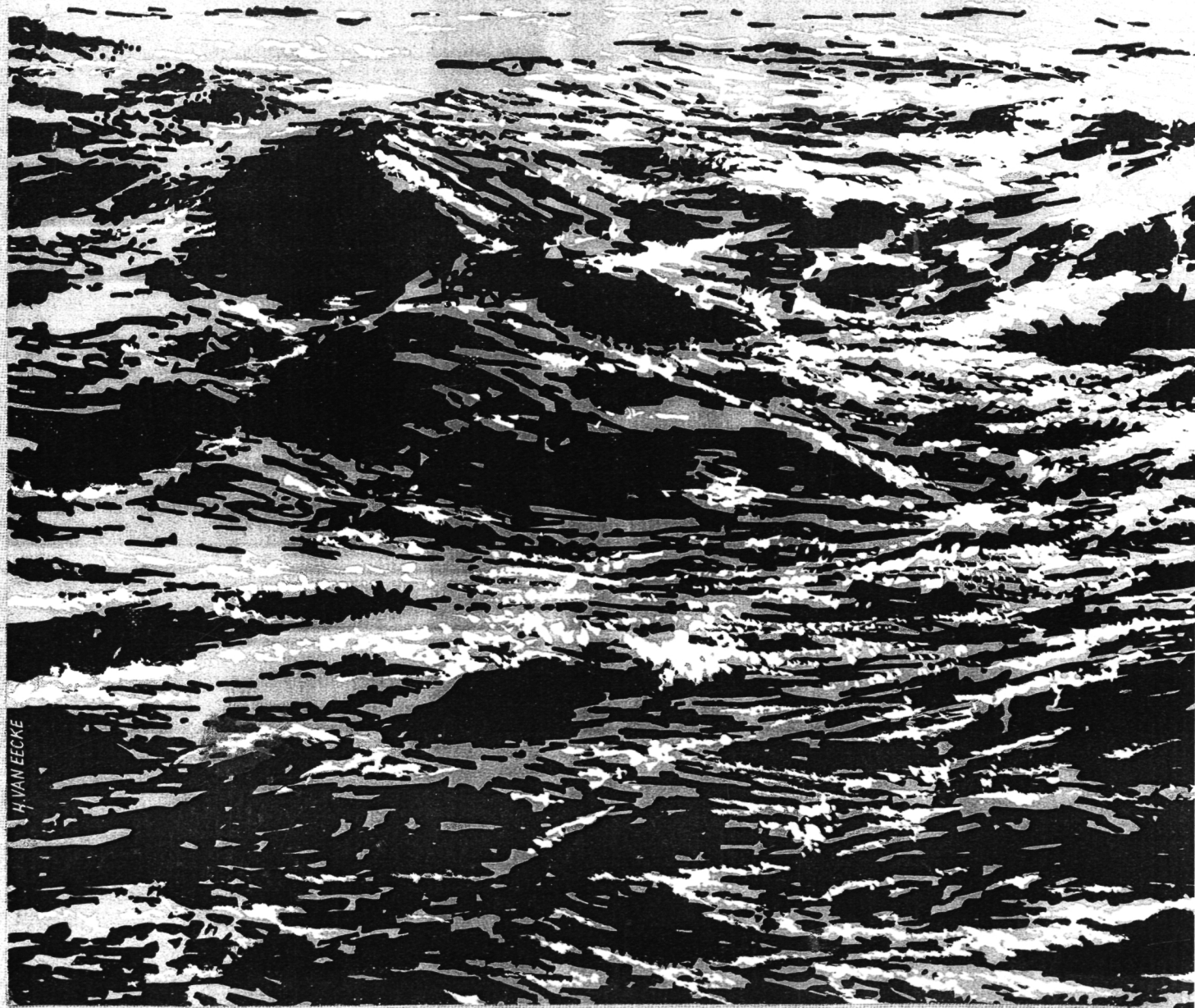
67494

gloria maris

Uitgegeven door
BELGISCHE VERENIGING VOOR CONCHYLIOLOGIE

v.z.w.

H. VAN EECHE

MEI 1974**nr 5**

1. Algemene vergadering
op zondag 5 mei 1974 te 10.00 uur
in het lokaal 'Stella Maris' - Italiëlei 72 te Antwerpen:
Voordracht met dia's door de heer Bruynseels
over 'Herziening van het geslacht Cymbium.
2. Algemene vergadering voor de jeugd
op zondag 5 mei 1974 te 10.00 uur
Bezoek aan het 'Natuurhistorisch Museum Boekenberg
te Deurne'
(zie voor details : Jeugdbladzijde in dit maandblad)
3. Bestuursvergadering - enkel voor bestuursleden
in het lokaal Ommeganckstraat 26 te Antwerpen
op donderdag 9 mei 1974 te 20.00 uur
4. Vergadering van de studiegroep voor Malacologie
met de medewerking van de heer R. Pickery
in het lokaal Ommeganckstraat 26 te Antwerpen
op vrijdag 17 mei 1974 te 20.00 uur
5. Vergadering van de studiegroep Xenophora
met de medewerking van de heren J. Kruyniers en E. Wils
op woensdag 22 mei 1974 te 20.00 uur
in het lokaal Ommeganckstraat 26 te Antwerpen
6. Vergadering van de jeugdkern
in het lokaal 'Stella Maris' - Italiëlei 72 te Antwerpen
op zaterdag 25 mei 1974 te 14.00 uur
7. Vergadering van de afdeling Paleontologie
(in samenwerking met S.S.D. Deurne)
op donderdag 30 mei 1974 te 20.00 uur
- Vierde les van de cursus : Algemene Paleontologie
Beschrijving der formaties
Het Kenozoicum - Eoceen - Ologoceen

Volgende algemene vergadering gaat door op zondag 9 JUNI
en niet op 2 juni (Sinksen)

VAN ONZE KUST

Diegenen, die verleden jaar de excursie Oostduinkerke-De Panne hebben meegemaakt, weten dat het daar in het begin niet op leek dat we met een goede buit zouden thuiskomen. Nochtans, na een elementaire rechtzetting wat betreft het gebied waar we moesten zoeken, klaarde de hemel vliegensvlug op.

Inderdaad, de vloedlijn heeft ons heel wat interessant materiaal opgeleverd dat wij dankbaar meegenomen hebben en dat nu bij menig-een in de noordzeecollectie prijkt.

Wat heeft dat nu met monstruositeiten te maken zullen jullie vragen... Dat is vlug genoeg duidelijk gemaakt. Zoals jullie weten was onze groep tijdens de strandzoektocht uiteengevallen in een vijftal groepjes. Een van die groepjes, waarvan ik deel uitmaakte kwam op zeker ogenblik bij zo'n grote waterplas op het strand zelf, niet ver van de vloedlijn. In dit miniatuur strandmeer vonden wij een merkwaardig groot aantal dode exemplaren met dier van het species *Macra corallina cinerea*. Na onderzoek thuis kwamen wij tot de bevinding dat een groot aantal hiervan eigenaardige afwijkingen vertoonden aan de binnenzijde nabij het rechter spierindruksel (fig. I). Daarom vonden wij het wel eens interessant dieper in te gaan op de oorzaken van abnormaliteiten of monstruositeiten bij enkele schelpen van onze kust en ook voor de mollusca in het algemeen.

1) BELANGRIJKSTE OORZAKEN

Eerst en vooral moeten we een duidelijk onderscheid maken tussen inwendige en uitwendige oorzaken.

Nemen we nu eens als voorbeeld dat een bepaalde mollusk tijdens zijn jeugd tussen enkele stenen leeft, wat dikwijls het geval is met onze gewone oester en mossel. In het begin zal het dier vrijuit kunnen groeien, maar op zeker ogenblik heeft het een zodanige graad van volwassenheid bereikt, dat het helemaal niet meer aan alle kanten vrij is en lelijk beklemd geraakt. Vanaf dat moment zal de vorm van de schelp bepaald worden door de plaats overgebleven tussen de stenen, waartussen de mollusk zich bevindt. Zoiets komt heel dikwijls voor bij boormossels die een eigenaardige verwrongen vorm hebben gekregen omdat zij in hun jeugd stadium op een hardere laag zijn gestoten en zich daaraan hebben moeten aanpassen.

Inwendig ligt de zaak gans anders.

Veronderstellen wij dat de mantel van het dier op een of andere wijze, al of niet toevallig, verwond of beschadigd is geraakt. Op die manier is het aannemelijk dat de afzetting van de schelpstof, de conchioline, niet op een normale wijze is gebeurd, met als gevolg, afwijkingen, afhankelijk van de grootte, plaats en belangrijkheid van de kwetsuur.

ANDERE FACTOREN

Behalve de reeds vermelde, toevallige factoren, zijn er nog andere oorzaken voor afwijkende schelpvormen. Deze afwijkingen verschillen met de vorige hierin, dat niet een enkel individu, maar zo goed als alle dieren van een bepaalde soort op dezelfde manier vervormd werden. Bijvoorbeeld door een zekere inwerking van de bodem waarop de dieren leven, een minder hoog of hoger zoutgehalte van het water, een of andere schadelijke stof in het water enzovoort.

Als klassiek voorbeeld kunnen we mogelijk de zoetwatermollusca nemen die in vergelijking met de meeste marine mollusca een veel brozere en lichtere schelp bezitten, denk maar aan de zoetwaterlongslakken waar we het vroeger reeds over gehad hebben.

Nu bestaat er wel een bijkomende moeilijkheid : bepaalde soorten van onze mollusca leven zowel in zee als in brakwatergebieden. Zo hebben we bvb. het nonnetje (*Macoma baltica*) dat zowel in het zoute als in het minder zoute nat voorkomt, en in dat laatste een lichtere schelpwand vertoont. We kunnen dit dan wel als een afwijking van de normale vorm beschouwen maar spreken dan wel van de "BRAKWATERVORM" en niet meer van een "ABNORMALITEIT".

Zulke "regelmatige onregelmatigheid" vinden wij eveneens bij *Cardium edule* die in regel op zandige bodem leven, maar door omstandigheden op een weke grond zijn terechtgekomen, en zich hebben aangepast door de achterzijde van hun schelp sterk wigvormig te verlengen, om niet in de modder weg te zakken.

VORMVARIETEITEN

Het voornoemde geval van *Cardium edule* is een vormvarieteit zoals er zeer vele voorkomen bij de mollusken, en waar men meestal bijgevoegde namen aan geeft. Sommige soorten kunnen zo variabel zijn dat alle vormen nog niet gedetermineerd zijn. Met variabiliteit bedoelen we hier niet de geringe verschillen in dikte of afmeting van een bepaalde soort, maar de varieteiten die van een bepaalde soort bestaan.

Variabiliteit wordt in hoofdzaak bepaald door erfelijkheid en geografische verspreiding, dit in tegenstelling met abnormaliteiten.

OPEN VRAAG

Ondertussen durven wij nog steeds niet zeggen waaraan de afwijkingen van de door ons gevonden en eigenaardig vervormde schelpen te wijten is. Zijn het kwetsuren in de mantelrand, alhoewel^b bij vierde van de gevonden schelpen dezelfde afwijking op dezelfde plaats voorkwam, wat dan weer zou wijzen op een invloed van het biotoop. Wat is het antwoord op dit mysterie? Wij tasten in het duister!

Enige verklaring bij de afbeeldingen :

De eerste afbeelding toont ons het species *Macra corallina* met binnen en zijaanzicht. Figuur twee en drie tonen resp. exemplaren van het mesheft (*Ensis ensis*) ruwe alikruik (*Littorina saxatilis*) en *Pecten opercularis*, allen met aangetroffen afwijkingen.

Wie antwoord weet op onze open vraag verwachten wij met ongeduld.

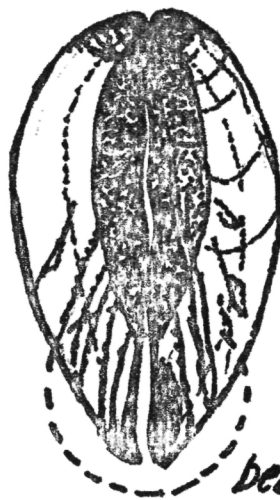
Marc Veldeman

Nota : gegevens ontleend aan " Nederlandse zeemollusken " van P. Kaas en A.N. Ch. Ten Broek

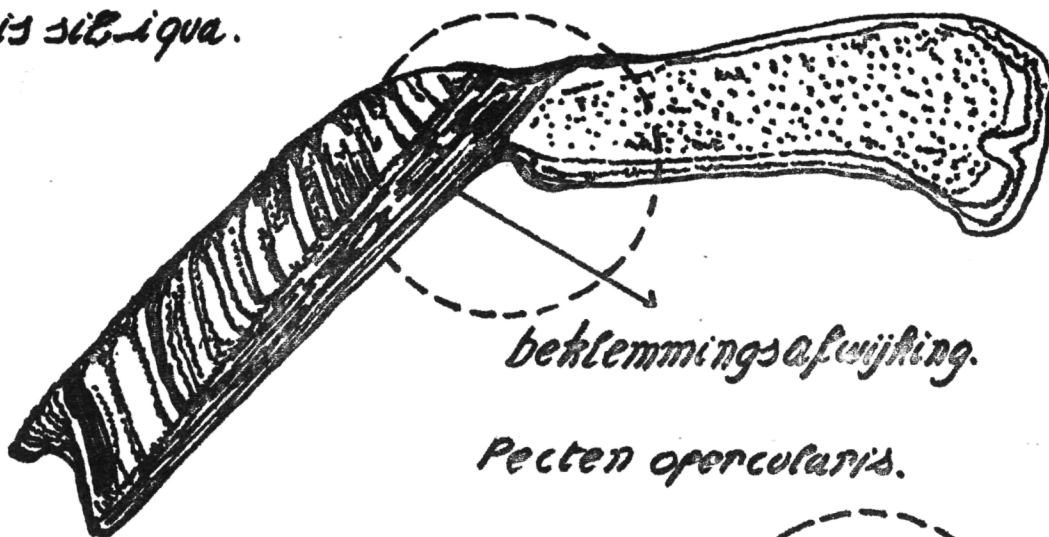

Macra corallina Cinerea.

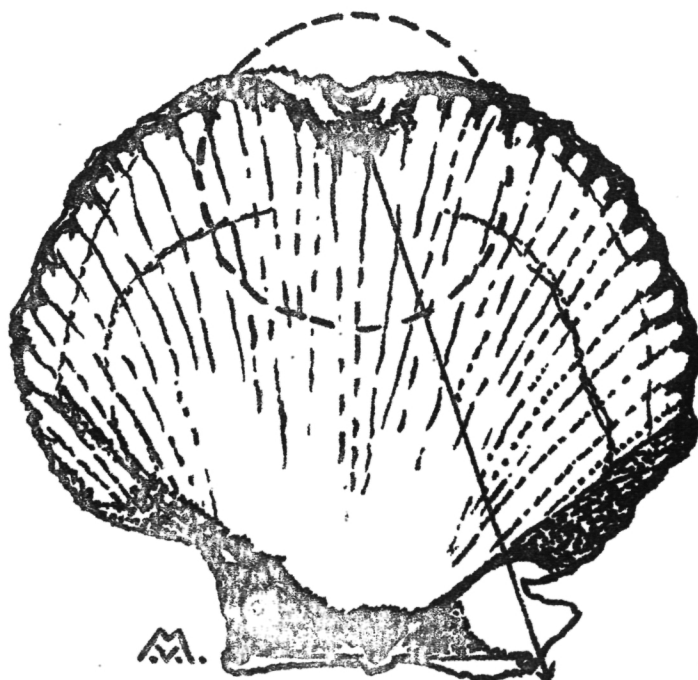
belvormige afwijking.

Idem.

belopening.

Ensis siliqua.

beklemmingsafwijking.

Pecten opercularis.

afwijking t.g.v. mantelwond.

Littorina saxatilis redia

beklemmingsafwijking.